

Опис на съдържанието на тетрадката по реда на листата

1. л. 1, 2, 3 — речник по френски език
2. л. 4 а — „Непознатата“ — публ., РН, с. 149.
3. л. 4 б — „Дунавска вечер“ — неизв.
4. л. 5 а-б — „Вънка пролетта простира“ — неизв.
5. л. 5 б — „Моят слънце е почти отгаснало“ — неизв.
6. л. 6, 7, 8 — празни.
7. л. 9, 10, 11 а — „Мъдрия Ухама“ — притча от Николай Райнов.
8. л. 11 а — „Март“ (На Керана) — неизв.
9. л. 11 б — 12 а — „Марш на 26 випуск“ — публ., РН, с. 148.
10. л. 12 б — „Ключът“ — публ., РН, с. 168.
11. л. 13 а — „Душата ти е древен папирус“ — неизв.
12. л. 13 б — 14 а — „Аз не зная ти защо си влюбена“ — публ., „Интродукция“, РН, с. 118.
13. л. 14 а — „Аз гледам твоите хубави очи“ — публ., „Съмнение“, РН, с. 119.
14. л. 14 б — „Желание“ — публ. РН, с. 167.
15. л. 15 а — „Защо така настойчиво зовеш“ — неизв.
16. л. 15 б — 16 а — „На залязващата“ — публ., РН, с. 190.
17. л. 16 б — „Тайнство в бяло утро“ — публ., РН, с. 191.
18. л. 17 — „Самотни пътеки“ — неизв.
19. л. 17 б — технически термици, датите, автограф на Й. Рангелов.*

* *Заб. авт.* Факсимилетата от тетрадката на Й. Рангелов ми бяха предоставени от др. Бойка Вапцарова през 1985 г., за което ѝ дължа благодарност.

БИБЛИОТЕКАТА НА АСЕН РАЗЦВЕТНИКОВ

ИВАНКА ТОМОВА-МАНОВА

Най-ранни сведения за любовта на Асен Разцветников към книгите намираме в спомените на Ангел Каралийчев: „В детските си години Асен Разцветников е бил воловарче в родното си село Драгано. В торбичката си винаги е носел книжки. Много обичал народните приказки и песни. Разказвал ми е за една своя стринка, която била голяма песнопойка. За да му пее, малкият Асен ѝ сечал дърва, носел ѝ вода, ходел да ѝ помага.“¹

Когато Никола Фурнаджиев вижда за първи път Асен Разцветников, му прави впечатление, че той не се разделя с книгите при всякакви обстоятелства: „Привършило бе събиране, на което бе говорил Тодор Луканов, и Разцветников се намираше сред група работници. Под мишиницата си носеше книги, с друга ръка държеше шапката си и жестикулираше.“²

Но най-красноречив и показателен в това отношение е споменът на Хр. Миндов: „Разцветников говореше за литература, за изкуство, за книги, заканваше се и той да напише голяма книга като белетристите. . . Разцветников живееше сам. Разговаряше с тишината. Разговаряше със самотата, с книгите, със стиховете, със себе си. По цели нощи. По цели дни.“³ „Той живееше с литературен труд. Пишеше стихове за възрастни и за деца, превеждаше книги, гласеше български текст за

¹ Асен Разцветников, Ангел Каралийчев и Никола Фурнаджиев в спомените на съвременниците си. С., Бълг. писател, 1976, с. 53.

² Пак там, с. 55.

³ Пак там, с. 180.

опери.⁴⁴ „Разцветников обичаше народната песен и често говореше за нея. Не само за текста, но и за мелодията.“⁴⁵

А Г. Кръзов свидетелствува, че, издържайки се сам от литературен труд, се е налагало Асен Разцветников да бъде и анонимен преводач на шлагерни песни, както и автор на епиграми.⁴⁶

От биографията на поета се знае, че той е бил известно време назначен за учител-библиотекар. За това, че Разцветников е имал специално и професионално отношение към книгите, говори в спомените си Н. Яков: „Като учител-библиотекар създава нарочна система за подреждане на библиотеките и дори започва да пише ръководство за училищните библиотеки.“⁴⁷

През 1931 г. А. Разцветников посещава уредените от Министерството на народното просвещение летни библиотечни курсове и получава Удостоверение 3565 от 26. X. 1931 г. за упражняване на тази професия.⁴⁸

В молбата си до кмета на София за назначаване като библиотекар в общинската (градска) библиотека поетът сам казва: „Бил съм три години библиотекар на Образцовата гимназия в София и съм работил няколко години във вестник. Имам висше юридическо образование и полувише по славянска филология. Ползвам се от езиките: немски, руски, френски, латински и старогръцки, а доколкото е потребно при библиотекарската работа — и от английски и италиански.“ (СГОДА, ф. 1. — К, оп. 2, а. е. 325).⁴⁹

В изложението на образцовия учител д-р Ат. Бояджиев, директор на Образцовата гимназия, до министъра на народната просвета, е била изказана висока оценка за библиотечната дейност на Ас. Разцветников: „Извършеното от Ас. Разцветников в библиотеката при поверената ми гимназия действително надвишава обикновеното съвместно изпълнение на службата и се издига до една творческа работа, чиито резултати ще бъдат полезни за учебното дело в цялата страна.“⁵⁰

През 1932 г. в сп. „Училищен преглед“ Разцветников публикува статията „Техника на ученическите библиотеки“⁵¹, в която прави практически предложения как да се приспособят инвентарните книги, азбучният, систематичният и топографският каталог към специфичните условия в училищните библиотеки при участието на самите ученици. Съгласно съществуващите условия, липсата на средства и с цел да се заинтересуват самите ученици от ползуването на книгите — Разцветников е успял да усъвършенствува до известна степен основните библиотечни пособия и да предложи начини за облекчаване на ползуването на книгите от учениците и да се предизвика интересът към ценната книга. Днес неговите предложения биха се приели за много остарели, но за времето си цитираната статия представя Разцветников като търсеца личност и действена натура.

В своето научно изследване за Разцветников Л. Стаматов е попаднал на факти, вероятно от архива на поета, че той е имал желание да се усъвършенствува до научни степени: „Животът му наистина протича в сред книгите, но това не е чисто любоване на човешкото знание, не е обикновено книголюбство, а труд, който трябва да му осигурява възможност за съществуване. Все още не го е напуснало желанието да защити някаква теза, да получи научна степен.“⁵²

След смъртта на Асен Разцветников близките му подаряват запазените книги от неговата лична библиотека на Централната библиотека на БАН през септември 1967 г. До края на годишната библиотеката е била обработена и изпратена като част от фонда на библиотеката на Института

⁴⁴ Пак там, с. 178.

⁴⁵ Пак там, с. 183.

⁴⁶ Пак там, с. 194.

⁴⁷ Пак там, с. 269.

⁴⁸ С т. В е л и к о в. Библиотекарят Асен Разцветников. — Библиотекар, 1986, г. 33, № 1, с. 42.

⁴⁹ Пак там, с. 43.

⁵⁰ Пак там, с. 42.

⁵¹ А с. Р а з ц в е т н и к о в. Техника на ученическите библиотеки. — Училищен преглед, 1932, г. XXXI, кн. 7, 1243—1256.

⁵² Л. С т а м а т о в. Асен Разцветников. Литературно-критическите очерк. С., Бълг. писател, 1978, с. 144.

за литература — да служи като база за научноизследователската дейност, свързана с цялостното поетическо и преводаческо дело, творческия процес и личността на Разцветников.

Книгите са подредени на библиотечните лавици, които близките също са подарили. През 1983 г., както много произведения на изкуството, литературата и други ценни предмети, архиви, и библиотеката на Асен Разцветников беше причислена официално към „Фонд 1300 години България“. Общият брой на запазените томове е 935.

По вид на изданието това са стихосбирки, романи, повести, литературни сборници, антологии, юбилейни сборници, мемоари, хроники, биографии, учебници по чужди езици, сборници с песни, енциклопедии, речници.

Като анализираме внимателно това многообразие от книги, констатираме, че те са от областта на марксистическото учение, философията, социологията, литературознанието, детската и художествената литература, езикознанието; очерци, публицистика, книги по право, изкуствознание (театър и музика), история, география, пътеписи; по ботаника, агрономство, земеделие, въздухоплавателна просвета, здравна просвета, дипломация, военно дело, гражданска отбрана, теология, църковно песне, филателия, книги по фолклор (мъдрости, легенди, поверия, сборници с народни песни).

Посредством библиометричния метод на изследване констатираме, че библиотеката на Асен Разцветников има общ културен профил с преобладаващо количество художествена литература — българска и чуждестранна — и по-малко количество книги в изследователските области. Асен Разцветников е една ерудирана личност в областта на литературата и преводаческото изкуство, с разностранни литературни и общокултурни интереси. И несъмнено той е имал желание да бъде информиран по много въпроси от човешката дейност.

Анализът на книгите по езици ни доказва, че поетът е имал най-добри познания по старогръцки, руски, немски, френски, италиански, латински, сърбохърватски и по-скромни познания по другите славянски езици, румънски и дори есперанто. Потвърждение на това заключение намираме в спомена на Вл. Русалиев: „Асен Разцветников знаеше старогръцки, немски, френски и руски и си служеше с почти всички славянски езици. Неговите преводи бяха прецизни. Прочетете още веднъж преводите на „Херман и Доротея“ от Гьоте, „Тартюф“ от Молиер или някои от песните на „Илиада“ от Омир, за да се уверите с какъв богат речник си служеше този голям поет и несравним преводач.“¹³

Серийните заглавия на издателските и читателските библиотеки са още едно доказателство за разнообразието на книжната сбирка и за любовта, с която тя е събирана през целия живот на поета:

„Бележити личности“, „Библиотека „Човекът“, „Български исторически романи“, „Велики българи — животописни разкази“, „Весела дружина“, „Въздухоплавателна просвета“, „Вълнолом“, „Герои“, „Гнездо“ — приказна библиотека, „Детско четиво“, „Добро здраве — малка библиотека“, „Древна България — художествена библиотека“, „Дружна песен — музикална библиотека“, „Дружество на детските писатели“, „Евтина библиотека за деца“, „Завети“, „Звънче“ — детска библиотека, „Земя и народи“, „Златни зърна“, „Златни класове“, „Знаменити хора“, „Италианска култура“, „Класици“, „Литературен глас“, „Малка библиотека — Литературна история и критика“, „Най-хубавите книги“, „Народно здраве“, „Научно-популярна библиотека“, „Наша библиотека“, „Незабравки — библиотека за деца и юноши“, „Нова детска библиотека“, „Парламентарни речи“, „По света“, „Популярна оварска библиотека“, „Преводна книжнина“, „Приложение на сп. „Росица“, „Приложение на в. „Просветно единство“, „Пробуда“, „Раица“, „Световни писатели“, „Теменуги“, „Тракия“, „Универсална библиотека“, „Четиво „Наука и живот“.

* * *

„Дял младшего и среднего возраста“, „Книга для всех“, „Книга за книгой“, „Пушкинская библиотека“, „Рассказы иностранных писателей“, „Русское дело“, „Универсальная библиотека“.

¹³ Асен Разцветников, Ангел Каралийчев и Никола Фурнаджиев в спомените на съвременниците си. С., Бълг. писател, 1976, с. 43.

„Илюстрована Оmlадинска библиотека“, „Кnjижница добриh романа“, „Савремених jославенских писаца“

* * *

„Dobre slovo“

* * *

„Bibliotheca Romanica“, „Classiquess Plon“, „Les auteurs grecs expliqués par deux trad. grecs“, „Les classiques pour tous“,

* * *

„Deutsche Jugendbücherei“, „Jullgers deutsch Bücherei“, „Kolonial Bücherei“, „Meister Werke unserer Dichter“, „Metoula Sprachführer“, „Reclam Univ. Bibliothek“, „Samml. Göschen“, „Göttinger Sammlung Indogerm. Grammatiken und Wörterbücher“.

* * *

Ние не знаем как той е подреждал в дома си книгите, нито има оставени следи по тях за някаква система на подреждане. Днес библиотеката му е подредена съгласно системата за форматно-поредно подреждане, най-широко застъпена в българските специални и научни библиотеки. Асен Разцветников не е имал навика да подписва книгите си. Правил е само бележки с молив и подчертавания на думи и отвесни черти в полето на книгата. Л. Стаматов съобщава, че в архива на поета са намерени друг вид бележки, които отразяват намеренията на Разцветников да преведе нови глави от „Илиада“ на Омир, както и допълнение към студията „Българският хекзаметър“.¹⁴

За подарените книги на Асен Разцветников съдим и по множеството автографи, които бяха намерени на заглавните страници на книгите — общо 245. Най-добри пожелания за успехи в творческата работа, благодарности и уважение са зафиксирани поети, преводачи, съставители на антологии, сборници, известни драматурзи, белетристи и общественици. Запазени са три автографа на Йовков¹⁵, най-много от Константин Петканов и Магда Петканова, от Г. Райчев, Хр. Радевски, Л. Станчев, Н. Марлигозов, Хр. Миндов, Ив. Мешеков, Вл. Полянов, К. Константинов, Е. Багряна, Ал. Балабанов, Ас. Босев, В. Марковски, Г. Цанев, Д. Подвързачов, Д. Талев и много други.

Разнообразието на библиотеката се определя и от множеството преводи на чужда художествена литература на български език или на други езици, както и оригинална произведения:

преводни

еврейска поезия (бълг. ез.)	гръцки трагедии (фр. език)
корейска поезия (бълг. език)	немска поезия (рус. език)
японска поезия (бълг. език)	немски приказки (бълг. език)
китайска лирика (бълг. език)	арменски приказки (нем. език)
чешки басни (бълг. език)	американски автори (нем. език)
унгарска поезия и басни (бълг. език)	български автори (фр. език)
латински книги (бълг. език)	български автори (есперанто)
грузинска поезия (бълг. език)	

оригинални

Видхелм и Якоб Грим (на немски език)
Биография на Айнщайн (на немски език)
Сръбска белетристика (на сърбохърватски ези к)

¹⁴ Л. Стаматов. Асен Разцветников. Литературно-критически очерк. С., Бълг. писател, 1978, с. 184.

¹⁵ Пак там, с. 145.

Невъзможно е да бъдат посочени поименно авторите на книгите и заглавията им. Българските класици и съвременници на Разцветников присъствуват тук на първо място. Но ще си позволим да споменем някои големи имена от други литератури и общества — Омир (30 тома на българ., нем., итал., фр., руски ез.), Еврипид, Софокъл; античните — Вергилий, Публий, Флок, Квинт, Хораций; италианските — Данте Алигиери, Дж. Бокачо, Ем. Салгари, Ен. Дамини; испанските — М. де Сервантес; френските — П. Корней, Ж. Расин, Ж. Б. Поклен-Моллиер, А. Доде, В. Юго; немските — Й. В. Гьоте, Х. Хайне, Х. Хесе, К. Е. Лесинг, Й. Бехер, Д. Ф. Лилиенкрон, Ф. Шилер, Г. Хауптман, Е. М. Ремарк, Р. Вагнер, В. и Я. Грим; руските — А. С. Пушкин, Н. В. Гогол, И. С. Тургенев, Л. Н. Толстой, Ф. И. Тютчев, А. Бели, В. И. Ленин; английските — У. Шекспир (18 тома на нем. език), О. Уайлд, Дж. Байрон; австрийските — Ст. Цвайг; скандинавските — А. Стриндберг, С. Лагерльоф; унгарските — Ш. Петьофи, Ш. Марай; корейският автор Те Ги Чен.

За илюстрация на разностранните интереси на Асен Разцветников можем да дадем само няколко примера на интересни заглавия, запазени в библиотеката:

Данте Алигиери. Божественная комедия. Л., Гостлитиздат, 1939.

Данте Алигиери. Преподноя. Прев. К. Христова. С., Коюмджиев, 1940. — Библиотека „Класици“.

Джовани Бокачо. Декамерон. Т. I—III. С., Хемус, б. г.

Жак Алшех. Научният характер на расовите учения. С., 1939.

Бож. Ангелов и Хр. Вакарелски. Трим на българската народна историческа епика от Момчила и Крали Марка до Караджата и Хаджи Димитра. С., 1939.

Луи Барту. Дантон. Живот и дейност. Прев. от френ. С., печ. Фар, 1947. — „Бележити личности“.

Публий Вергилий Марон. Буколки. Прев. от лат. С., Воен. издат. фонд, 1937.

Николай В. Гоголь. Полное собрание художественных произведений. С биогр., написанной А. И. Кирпичниковым. М., Сытин, 1914.

Енрико Дамини. Някои особени прояви на италианската литература. С., Т. Ф. Чипев, 1933. — Библиотека „Италианска култура“, кн. I.

Алфонс Доде. Тартарен из Тараскона. Л., Детиздат, 1936.

В. И. Ленин. Материализм и емпириокритицизм. Критические заметки об одной реакционной философии. М., Госполитиздат, 1946.

Vladimir Lenin. Deux tactique de la social-democratie dans la revolution democratique. М., Ed. en langues etrangeres, 1949.

Притежанието на последните две книги (произведения на В. И. Ленин) показва, че поетът е проявявал жив интерес към основните произведения на продължителя на Марковото учение за социализма. Едната от книгите е в оригинал, а другата — в превод на френски език.

В библиотеката на Ас. Разцветников са запазени само няколко тома от неговите авторски книги:

Асен Разцветников. Българският хекзаметър. Студия. С., 1942.

Асен Разцветников. Деветият брат. Приказки. Стихотворения. Гатанки. — Библиотека за послушните деца. С., Т. Ф. Чипев, 1934.

Асен Разцветников. Планински вечери. С., Хемус, 1934.

Асен Разцветников. Щурчово клонче. Приказки. Залъгалки. С., 1949.

Читанка за II отделение. Състав. А. Разцветников. С., Хр. Г. Данов, 1941.

За останалите авторски книги на поета можем да предположим, че най-вероятно е да е подарил всичките си екземпляри. Естествено е в книжната сбирка да намерим и няколко томчета закони, като имаме предвид завършеното образование по специалността право в Софийския университет.

От стихотворното наследство, което поетът ни е оставил, има едно стихотворение „Ученият“. Когато го четем, сякаш виждаме Асен Разцветников в цял ръст пред нас — авторът и лирическият герой се сливат:

Сред книгите, високо в своята стая,
живея аз като пустинник див.
Край мене пъстри паяци играят,
но аз съм странно ясен и щастлив.

Прихождат с делви дните и нощите
и пълнят с ек и ведрост стария дом,
а аз — все сам, и гълтам без насита
като пшенични пити том след том. . .

И ето: странен дим във мен се вдига
и сецам дъх и шепот от коса,
и бавно над помръкналите книги
израства с укор моята душа.¹⁶

Като високо ерудирана личност и ценен поет на своето време, Асен Разцветников е бил сътрудник на редакциите на много от известните наши издания в миналото: в „Звезда“, в „Червен смях“, в „Българян“, в „Звизар“, „Работнически вестник“, в „Смях и сълзи“; както и на списанията „Нов път“, „Наши дни“, „Златорог“, „Изкуство и критика“, „Българска мисъл“, „Българска реч“. Освен това с всеотдаен труд превежда и до днес ненадминати по майсторство известни автори от много чуждестранни литератури. Омир — „Илиада“, Й. В. Гьоте — „Страданията на младия Вертер“, „Херман и Доротея“, Ж. Б. Поклен—Молиер — „Тартюф“, Братя Грим — „Избрани приказки“, Е. Кестнер — „Веселата класна стая“, няколко романа на Емилио Салгари, Габриел Ферн, както и „Песен за нибелунгите“.

Съвременникът му Г. Кръзов свидетелствува, че Асен Разцветников сам споменава за своята прецизност на преводите и нетърпимост към допуснатите от издателствата грешки: „В тази си вискателност прилячам на Николай Лилиев.“¹⁷

Но най-точно и най-обобщаващо за отношенията на Лилиев и Разцветников като професионално близки, както и оценката на Лилиев за Разцветников, отразява в спомена си Христо Радевски: „Беше високо културен и знаещ поет. И не случайно в разговори Лилиев много пъти е казал, че го смята за свой заместник като драматург на Народния театър. Тази култура на поета се вижда и от стиховете му, и от преводите му, и от неговите статии. Особено ценна е статията му „За българския хекзаметър“. От „Илиада“ преведе няколко глави. А когато превеждаше „Тартюф“ — един прекрасен превод — просто се побояла. „Воювам за всяка дума, за всеки стих — казваше. Това толкова ме измъчва, че заклевам се да не се захващам за такава работа.“¹⁸

Дори идеализмът на Дон Кихот¹⁹ обединява тези две забележителни личности в нашата културна история. А това се потвърждава и от еднаквото им отношение към книгите и страстта им към любимата работа — поезия, преводи, редакторска работа, драматургия, — както и от сходната им съдба — двамата поети остават без семейства и умират приблизително при един и същи условия.

Ако сравним двете персонални библиотеки — на Лилиев²⁰ и на Разцветников, — се налага по-големият обем на Лилиевата — това е повечето оригинална чужда литература в нея на съответните езици, повечето екземпляри от една и съща книга, подписите на автора, града, датата. В Разцветниковата по-рядко се срещат чужди автори в оригинал, книгите не са подписани и няма много екземпляри от една книга.

Книгите на Лилиев и Разцветников, с направените бележки по тях, педантично събирани цял живот и подредени в самостоятелни персонални библиотеки, се съхраняват в едно помещение в Института за литература. Това е наследството, което те заедно със своята поезия и преводите си ни оставиха, за да съдим за тях — за творците на красотата.

¹⁶ А. С. Разцветников. Събрани съчинения. Т. 1. С., Българ. писател, 1981, с. 155.

¹⁷ Асен Разцветников, Ангел Каралийчев и Никола Фурнаджиев в спомените на съвременниците си. С., Българ. писател, 1976, с. 191.

¹⁸ Пак там, с. 121.

¹⁹ Изследователите З. Петров и П. Велчев правят аналогия на известния литературен герой и поета Ас. Разцветников (З. Петров. Ас. Разцветников. Литературно-критически очерк. С., Българ. писател, 1963, с. 5—13; П. Велчев. Поглед върху поезията. С., Българ. писател, 1979, с. 70).

²⁰ И в. Томова-Манова. Библиотеката на Николай Лилиев. — Лит. мисъл, 1985, кн. 7, с. 127—133.

Кенет Уайт е роден през 1936 г. в Глазгоу. Шотландец по произход, той живее от близо две десетилетия във Франция, където пише и издава своите книги. В стиховете и есетата си се придържа към едно „радостно познание“ на света и същността на човека: „Смятам, че най-възвишената поезия трябва да се изрази с крайно ясен и обикновен език. Да се постигне тази простота не е тъй лесно.“

Кенет Уайт води катедрата по „Поетика на XX век“ в Сорбоната. За романа си „Синият път“ получи наградата „Медиси“ за 1983 г.

През 1985 г. беше удостоен с Голямата награда на Френската академия за цялостното му творчество. Прежеждан на редица европейски езици, той е определян като обновител или по-скоро откривател на едно ново културно пространство извън досегашните модернистични напрежения, обогатено от опита на различни култури и отворено за едно по-необусловено съществуване на съвременния човек. . . . Издал е книгите: „С пълна искреност“, „Отклонения“, „Писма от Гургуиел“, „Диамантена земя“, „Лицето на източния вятър“, „Махамудра, големият жест“, „Сцени от един плаващ свят“, „Големият бряг“, „Фигурата от отвън“, „Синият път“, „Номадският дух“, „Атлантика“ и „Спокоен апокалипсис“, откъдето са взети настоящите есета.

Николай Кънчев

СПОКОЕН АПОКАЛИПСИС

КЕНЕТ УАЙТ

ВЪВЕДЕНИЕ

През 1935 г. в Съединените щати се появи пиесата на Одетс В очакване на Лефти. Около двадесет години по-късно в Лсидс и Париж се появи пиесата на Самюел Бекет *В очакване на Годо*. През 1964 г. литературният критик Лесли Фийдлър публикува *В очакване на края*. В тези три главни може да се прочете нашата доскорашна интелектуална и културна история.

Това, което предлагам тук, не е повече едно очакване, било то на някакво социално-политическо чудо, божествено спасение или края на играта. Това е по-скоро края на очакването.

Говоря за „спокоен апокалипсис“, за да не се очаква никакво ридание и никакво пророчество.

Отвъд това, което обикновено се разбира под апокалипсис като масова истерия, две хилядите години, отвъден свят и небесни сътресения, придружени от кървави революции на земята, последвани от фалшиво пеещи дни, аз разбирам под „апокалипсис“ първоначалния смисъл на думата: разкриване, разголване.

Разобуславявия, търсения, открития.

Следващите страници бяха написани по различни поводи, при появата на една или друга книга, в отговор на една или друга покана да говоря пред някоя аудитория през последните десет години. При тези условия някои повторения са неизбежни; надявам се, че читателят ще благоволи